

הרף על ידי קבלנים שמנסים לנצל את האזור השומם לכרייה בלתי חוקית של חול, מהוות אתר לשפיכת פסולת בנין ובסופי שבוע – מתמלאות אופנועים וטרקטורונים, הרומסים את הדיונות ופוגעים בטבע.

ולמרות הכל – החולות מלאים חיים. צמחי בר, יונקים, ציפורים, זוחלים וחרקים האופייניים לאזורי חולות, מצליחים להתקיים בלב ליבה של המטרופולין, ויודעי דבר יכולים (בשעות הנכונות) לצאת ולצפות בשועלים וגרבילים, ממש ליד הבית, בחצר האחורית.

לפני מספר שנים, החליטה עיריית חולון לחשוף את אזור החולות לציבור. במסגרת תוכנית עתידית להקמתו של פארק חולות טבעי, הוחלט לסלול שבילי אופניים בשולי החולות, לאורך "דרך הביטחון", לחבר אותם למסלולי אופניים קיימים בעיר, וכך ליצור מסלול רכיבה טבעתי בלב החולות המחובר לעיר.

בנוסף, לטובת המטיילים מיטיבי הלכת המסוגלים להתמודד עם הליכה בחול, הוחלט לייצר מסלול טיול בלב ליבם של החולות; מסלול ההליכה אינו סלול – ההליכה מתבצעת על החול עצמו. זו הייתה החלטה מודעת, של התערבות מינימלית בשטח, שאמנם מגבילה את אופי וכמות הקהל הנחשף לעומק השטח אך שומרת על האיזון העדין הקיים של חיי הטבע במקום.

המסלול הינו מסלול מעגלי המתחיל ומסתיים בשלוש מבואות בגבול הבינוני העירוני. ייחודו של מסלול ההליכה, במערכת שילוט עדינה ורגישה; כל שלט מורה את כיוון ההליכה אל השלט הבא אחריו. השפה העיצובית של השלטים, והתוכן שלהם, "מדברים" חול. המסלול מהווה מערך שלם של טיול משולב בחידות, מידע על הטבע בחולות, על ההיסטוריה של העיר ועל הגיאולוגיה של החול. בין השלטים משולבים רעיונות משמחים למשחקים בחול.

החולות מלאים חיים. צמחי בר, יונקים, ציפורים, זוחלים וחרקים האופייניים לאזורי חולות, מצליחים להתקיים בלב ליבה של המטרופולין

שביל האופניים הסלול בשולי החולות

שביל החולות

< >
שלט מידע. משמאל שלט חידה

לכו אל החולות

כתבה אדרי' נוף טל לוטן*

דיונות החול הבודדות שנותרו באזור חולון מאוימות ללא הרף על ידי גורמים שונים. כדי להציל את מה שנותר, יוזמת עיריית חולון תוכנית להקמת פארק בחולות במסגרתה נסללו בשטח שבילי אופניים וגם מסלול הליכה על החול עצמו

בסיבוב אקראי בחולון, קשה כיום למצוא את ההקשר הוויזואלי בין שמה של העיר חולון לבין תכנית השטח החולית שעליה הוקמה. לפני 70 שנה, חולון היתה מוקפת דיונות חול זהובות ושרידי ההתיישבות הראשונים, שעדיין מבצבים פה ושם בין החולות בגבולה הדרומי של העיר (שכונת מולדת, דרך הביטחון), מצביעים על התמודדותם של התושבים הראשונים עם החיים בחולות האלה.

כיום, בלב המטרופולין חולון-ראשל"צ נותרו דיונות חול בודדות, "כלואות" בין כביש 4, אזור קניון הזהב בראשון ואזור פארק פרס בחולון. דיונות אלו מאוימות ללא

פרטים על השבילים

שביל הליכה: 3.5 ק"מ, כ-3 שעות הליכה ניוחה. שביל מעגלי המסומן בחצים המראים את כיוון התנועה.

שביל אופניים: 2.5 ק"מ. שביל אספלט סלול לאורך דרך הביטחון.

מומלץ לשעות הקרירות של היום או לעונת החורף.

הפרויקט הוקם על ידי עיריית חולון, בשיתוף פעולה עם נעמה אשל צוביירי - מנהלת אגף גנים ונוף בעירייה ובמימון הקרן לשטחים פתוחים - רמ"ג.

תכנון נוף: לוטן אדריכלות ונוף.

אוצרות: יעקב שקולניק.

מפת השבילים בחולון

מיטיבי הלכת בשביל החולות

מבחינת הצמחיה ההתערבות היתה מינימלית. לעצי השקמה הוותיקים הבודדים הנמצאים במקום נוספו, בנקודות המפגש של השבילים, מספר מוקדים של עצי שקמה חדשים. לאורך שביל האופניים, נעשתה זריעה בהתזה של צמחי חולות מקומיים. בצל עצי השקמה העתידיים מוקמו פינות ישיבה ובהן ספסלים ומתקני אופניים מגזעי אקליפטוס. חלק גדול מהפרויקט הוקדש לשמירה על החולות, ולאורך הדרכים הקיימות השטח נתחם בעמודוני עץ במטרה למנוע כניסת כלי רכב ולעצור שפיכת פסולת בחולות.

תהליך העבודה לווה בהרבה לבטים: האם עדיף לו לאזור טבעי עם כל כך הרבה פוטנציאל להישאר כפי שהוא? האם ההתערבות בשטח לא תהרוס את תחושת הפראיות וחוויות הטבע? מצד שני, האם, במצב הנוכחי, ללא התערבות ממוסדת, נעמוד מן הצד מול שטח טבעי שימשיך להזדהם וייהרס ולא יישאר ממנו דבר אם לא נקום ונשנה גישה?

המחשבה היא ששמירה על השטח ובמקביל חשיפה עדינה שלו לקהל, יתרמו לשימור ופיתוח של האופי הרצוי: מאזן הטרקטורונים והמשאיות ידעך ככל שייראו יותר מטיילים בשטח.

מדובר על שטח של מעל ל-1000 דונם, שרבים היו חוששים מלהיכנס אליו ללא הדרכה. המסלול לוקח את המטייל יד ביד ומציג לו, בשקט, את הדרך. ❀

פינת ישיבה בצל קיים ועתידי, עם ספסלים ומתקני אופניים מגזעי עצים

עמודוני עץ תוחמים כלי רכב ממונעים ושומרים על שטח החולות

* טל לוטן, לוטן אדריכלות ונוף בע"מ, talotan@gmail.com

